

ASPECTE GENERALE DE INSTRUIRE LA DISTANȚĂ ÎN ÎNVĂȚĂMÎNTUL SUPERIOR

Sergiu Corlat, *doctorand*
Universitatea de Stat Tiraspol

Abstract: *The article analyzes certain methods of using tools and training activities specific to distance learning in order to upgrade formal education. It describes some models of organizing learning and assessment activities for blended learning courses – courses that integrate elements of formal and distance education.*

Key words: *distance learning, activities of instruction, assessment, formal education, blended courses, separate systems, blended systems, tools of communication, web applications.*

Conceptul de instruire la distanță

Instruirea la distanță a apărut și s-a dezvoltat inițial ca o formă alternativă de instruire, separat de cea tradițională, organizată sub formă de sesiuni în sala de clasă, unde se stabilea contactul direct dintre profesor și cel instruit. Componenta principală a instruirii la distanță o formează instrumentele de comunicare, în baza cărora se stabilesc fluxurile informaționale dintre profesor (tutore) și student (cursant), acestea fiind separate în spațiu și

în timp: separarea în timp fiind determinat de intervalul necesar pentru ca un mesaj lansat de unul dintre actorii procesului de instruire să ajungă la cel alt. În consecință, eficiența instruirii la distanță era invers proporțională perioadei de transmitere a informației necesare.

Pe parcursul ultimelor decenii au fost formulate mai multe definiții ale instruirii mixte, cele mai cunoscute fiind:

- *Instruirea mixtă (IM) este o combinație de metode de învățare tradiționale și on-line, în scopul maximizării eficienței procesului de instruire. În instruirea mixtă programul de instruire este divizat în module. Pentru fiecare modul este stabilit cea mai potrivită metodă de livrare către auditoriu, în general, și către fiecare cursant în parte. Scopul instruirii mixte este de a profita de cele mai bune componente ale fiecărei metode, evitând, în același timp, neajunsurile. În IM pot fi utilizate mai multe medii de predare, pornind de la ateliere de lucru tradiționale, predarea în sala de clasă, cărți și materiale tipărite de alte tipuri de suporturi tradiționale, precum și materiale în bază digitală, resurse distribuite Web, pe platforme digitale și elemente de e-learning.*

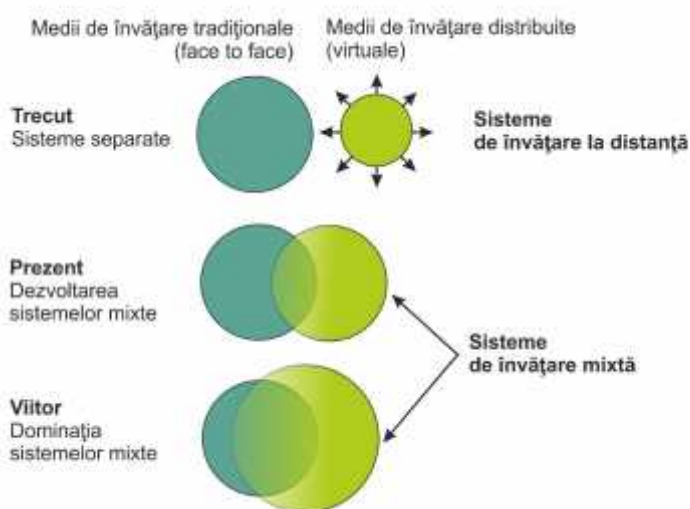
<http://dictionary.bnet.com>

- *Instruirea mixtă este o instruire care combină abordarea on-line și tradițională a procesului instructiv.*

New South Wales Department of Education and Training

- **B. Colis susține:** *Instruirea mixtă este un hibrid al instruirii tradiționale (face-to-face) și on-line, organizat astfel, încât instruirea are loc în sala de clasă, dar și pe web, iar componenta on-line devine o extensie naturală a instruirii tradiționale. IM presupune o abordare flexibilă a designului cursului, care prestează contactul direct cu cei instruiți, dar îl extinde și în spațiul virtual în afara orelor de curs. În consecință se obține o experiență educațională viguroasă, care combină tot ceea ce poate oferi instruirea tradițională și instruirea la distanță [1].*

Din definițiile prezentate rezultă convergența progresivă dintre instruirea tradițională și cea on-line, descrisă în schema 1:

Schema nr.1. Convergența mediilor de învățare (După Bonk, Graham) [2]

Mediul tradițional de instruire (face to face) este unul static, format pe parcursul secolelor. Instruirea la distanță și tehnologiile de e-Learning în special, au generat o multitudine de forme și metodologii care se dezvoltă intens atât independent, cât și prin penetrarea instruirii tradiționale. Dezvoltarea resurselor digitale de învățare și trecerea în format digital al resurselor tradiționale duc la integrarea organică a formelor procesului de învățare. Sesiunile tradiționale rămân necesare, dar conținutul lor se modifică. Ele capătă, în primul rând, rolul de stabilire a contactului individual dintre profesor și cursanți, de instruire pentru utilizarea instrumentelor de e-Learning integrate în curs și abia apoi - rolul de inițiere a cursanților în domeniul cursului, asocierea lor cu noțiunile și principiile fundamentale pe care se bazează cursul etc.

Proiectarea cursurilor mixte

Din perspectiva designului, un curs bazat pe instruirea mixtă poate avea o structură foarte flexibilă, care variază între două extreme, după tipul de sesiuni: de la un curs tradițional cu sesiuni în exclusivitate *face to face* până la un curs organizat integral la distanță.

Sesiunile tradiționale sunt organizate în conformitate cu orarul general al facultății (departamentului) în campus sau în locații speciale. Aceste sesiuni presupun prezența la locul de activitate și a profesorului, și a cursanților.

Sesiunile on-line pot fi organizate, folosind toată gama de instrumente educaționale software și de comunicare:

- *Sisteme instituționale de management al învățării (LMS)*. Resursele pentru realizarea sesiunii on-line se plasează în LMS, pentru ele fiind stabilită perioada de acces, echivalentă cu durata sesiunii. Astfel, pot fi realizate activitățile de instruire și evaluările curente. O extindere poate fi excluderea restricțiilor de activare a resurselor de învățare, ele fiind accesibile pentru cursanți pe toată perioada cursului. (Același mod de organizare se poate aplica pentru portaluri, site-uri sau LMS externe.)
- *Forum, chat* (incorporat în LMS sau extern). Instrumentul este folosit pentru organizarea sesiunilor sincrone, interactive, care în discuția în comun a unui subiect de curs. Comunicarea în sesiuni poate fi organizată la nivel de mesaje scrise, mesaje sonore sau video. O formă mai simplă este comunicarea prin poșta electronică. În acest caz, discuția este asincronă, iar controlul istoricului discuției este extrem de anevoios.
- *Sisteme web pentru difuzare video* (incorporate LMS sau externe). Pot fi utilizate pentru organizarea sesiunilor de învățare (prelegeri) sincrone sau asincrone (în cazul stocării înregistrării sesiunii).
- *Aplicații web pentru testare* (sincron sau asincron). Permit realizarea evaluărilor curente cu stocarea și transmiterea momentană a rezultatelor către profesor.
- *Alte instrumente educaționale și de comunicare* (telefoane mobile, dispozitive PDA, smartphone, internet mobil, TV mobil etc.). Permit extinderea componentei comunicative a cursului prin accesarea resurselor (activităților) de curs din orice loc și în orice moment.

Există mai multe posibilități de „amestec” al sesiunilor de diferite tipuri pentru organizarea cursului. În instituțiile de învățământ superior se experimentează cele mai diverse modele. Nu toate sunt la fel de reușite. În baza analizei bunelor practici din domeniu [3] pot fi propuse următoarele scheme generale considerate de succes.

Modelul de curs. Cursanții studiază o serie de module on-line pentru a fi admiși la certificarea pentru curs. Ei se află în diverse locații, distanțate de campus și trimit sarcinile de evaluare prin e-mail sau alte canale. Un forum al cursului permite discuția subiectelor și un feed-back distribuit între cursanți și profesor. Periodic, dacă este posibil, se organizează întâlniri de grup. Dacă asemenea întâlniri nu sunt posibile, poate să apară necesitatea de a „ghida” on-line unii cursanți la etapele mai dificile ale cursului. Această sarcină revine profesorului sau cursanților, care au depășit deja aceste etape.

Instruirea în bază de resurse referite. Instruirea tradițională este suplimentată (sau înlocuită parțial) de manuale și resurse amplasate în rețeaua locală (sau LMS). Cursanților li se propune un program de evaluări on-line sau scrise în baza materialelor digitale, pentru confirmarea progresului în procesul studierii independente. Autorul cursului (resurselor digitale pentru curs) menține contactul cu cursanții fie prin intermediul departamentului de instruire (secția studii), fie direct, pentru a fi sigur că resursele necesare au ajuns la destinația finală (cursanți).

Preevaluare. Cursanții cu diferite abilități sunt evaluați on-line pentru stabilirea gradului lor de pregătire. Cei care au acumulat punctaj sub limita de jos pot fi redirecționați pentru un curs on-line suplimentar, parcurgerea căruia va ajusta nivelul lor de cunoștințe la cerințele cursului de bază. Odată cu asimilarea acestuia și atingerea nivelului necesar, cursanții pot continua instruirea în format tradițional (prelegeri, seminare, laborator).

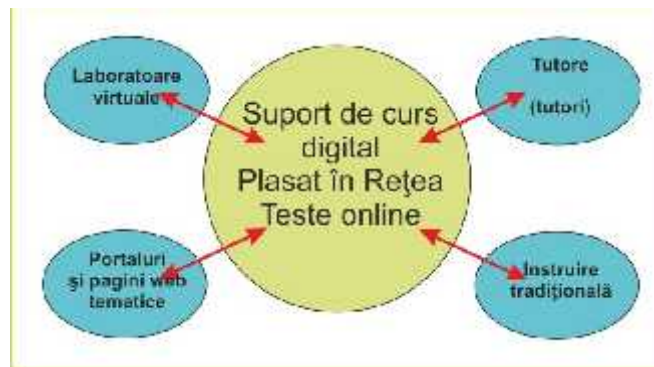
Din cele expuse rezultă două abordări ale procesului de instruire mixt.

Abordarea în flux continuu presupune o sesiune de organizare, urmată de activități de învățare care alternează cu evaluări curente, până la evaluarea finală. Ultima activitate este analiza rezultatelor învățării, feed-back, concluzii (Schema 2). Sesiunile organizate tradițional alternează cu cele la distanță. Sesiunile de evaluare curentă pot fi organizate în baza sistemelor evaluative automate. Evaluarea finală poate fi efectuată tradițional, în conformitate cu regulamentul instituției de învățământ privind evaluarea.

Schema 2. Organizarea cursului în flux continuu

Abordarea instruirii în baza unui nucleu de resurse digitale, a căror utilizare este ghidată de profesori și suplimentată cu experiențe în laboratoare virtuale, cu comunicare prin instrumentele portalurilor și site-urilor tematice, cu adăugarea unor elemente de instruire tradițională (în special, în cazurile instruirii combinate cu activitatea profesională), este deplasat mai mult către autoinstruire. Se recomandă, în special, pentru a organiza lucrul individual al studenților, în conformitate cu numărul de ore rezervate activităților individuale și structura generală a cursului (Schema 3).

Schema 3. Organizarea activităților de curs în baza abordării „nucleare”

Aspecte comunicative

Tipul de comunicare între cursant și profesor în IM este determinat de forma activităților în cadrul cursului.

Pentru activitățile tradiționale în sala de clasă se folosesc în continuare instrumentele de comunicare direct: verbal, vizual, scris.

Pentru activitățile on-line sincrone, cu posibilitate de transmitere reciprocă a datelor, comunicarea este și ea sincron, bidirecțional, iar forma ei este determinată de echipamentele utilizate și de capacitatea canalului în transmiterea datelor (comunicare video – pentru videoconferințe, sonor – pentru sesiunile audio). Pentru sesiunile de învățare sincrone sau asincrone, difuzate prin platforme gen *YouTube*, *ustream*, comunicarea este unidirecțională (de la profesor către cursant).

Activitățile sincrone sau asincrone, fără transmitere de imagini și/sau sunet, permit organizarea comunicării prin metode mai apropiate de cele „tradiționale” – e-mail, forum, chat. Organizarea unor grupuri de discuții și participarea activă sunt binevenite atât pentru cursanți, cât și pentru profesor. În procesul de discuție direct sau analiză a discuțiilor altor membri ai grupului, cursantul are posibilitatea să se evalueze și să aprecieze nivelul său de cunoștințe în comparație cu alții membri ai grupului. Profesorul poate să determine lacunele sau punctele slabe ale suportului de curs și să le corecteze instant.

Stabilirea unor restricții de timp pentru activitățile on-line organizează procesul de învățare al cursanților, iar pentru personalul administrativ al instituției restricțiile de timp pot servi drept repere de control ale activității profesorului care folosește instruirea mixtă.

O serie de experiențe, realizate de autor pe parcursul anului de studii 2009 – 2011, indică cert o dependență directă între intensitatea de comunicare on-line (student – profesor) și rezultatele studenților la evaluările finale. Această dependență poate fi observată și în comportamentul studenților la sesiunile tradiționale și on-line, dar, în acest caz, poate fi evidențiată o categorie aparte – studenții «nesiguri», pentru care comunicarea on-line este mai simplă decât cea directă. Această categorie beneficiază cel mai mult de pe urma instruirii mixte.

Perspectivă instruirii mixte

Beneficiile învățării mixte sunt indiscutabile. IM permite o flexibilizare cardinală a procesului de predare-învățare pentru toți actorii procesului de instruire: cursanți, instructori, administrație, instituții de învățământ și societate în ansamblu. Micșorarea costurilor pentru instruire, posibilitatea de a combina procesul de instruire cu cel de activitate profesională, accesul la resurse digitale de calitate fără restricții de spațiu sau timp,

consultanța de calitate, comunicarea și integrarea în grupuri (comunități) profesionale virtuale – toate acestea sunt consecințele procesului de hibridizare a învățării prin integrarea tuturor formelor și modelelor TIC în instruirea tradițională.

Studiile efectuate în universitățile din SUA prezintă o dinamică de creștere constantă a procentului de IM în procesul de instruire. Procentul mediu al cursurilor bazate pe învățarea mixtă va oscila în următorii ani între 35 și 45% (pentru instituțiile de învățământ superior) [2].

Factorii care determină integrarea formelor tradiționale de instruire cu cele la distanță sunt:

- *Factorul tehnologic.* Apariția (sau întârzierea apariției) unor tehnologii calitativ noi de comunicare, echipamente hardware educaționale sau a unor instrumente software pentru elaborarea resurselor educaționale (obiectelor de învățare) are drept consecință directă accelerarea (corespunzător - decelerarea) integrării metodelor tradiționale și de instruire la distanță.
- *Factorul economic.* Implementarea IM este un indicator de progres al instituției de învățământ. Dar progresul necesită o modernizare calitativă a infrastructurii TIC a instituției, ceea ce implică cheltuieli considerabile (și permanente). De cele mai multe ori anume acest factor este cauza stagnării transformărilor tehnologice de învățare în rile aflate în curs de dezvoltare.
- *Factorul uman.* Transformarea cursurilor pentru IM necesită o modificare cardinală a modului de gândire atât pentru tutori (profesori), cât și pentru cursanți (studenți). Primii au o responsabilitate sporită pentru calitatea materialelor de autor produse și utilizarea corectă a resurselor digitale externe (respectarea drepturilor de autor). Din spațiul intern al instituției, profesorul trece în spațiul virtual educațional, expunându-se astfel nu numai unor colaborări, discuții etc., dar și observațiilor sau criticilor. Cursanții/studenții au o libertate mai mare în procesul de studii. Este important ca flexibilitatea învățării să fie utilizată rațional, ceea ce necesită maturitatea personalității, capacitatea de autoorganizare și autocontrol.

În Republica Moldova se va resimți, indiscutabil, o creștere a procentului de cursuri mixte. Sporirea se va produce în special în învățământul superior. Integrarea în spațiul educațional european impune în acest sens o adaptare (sau chiar reorganizare) a cursurilor și activităților aferente pentru utilizarea eficientă a resurselor educaționale, disponibile în mediul virtual. Modernizarea învățământului, introducerea instruirii la distanță, implementarea masivă a TIC în învățământul superior [5] vor avea în consecință efectul extinderii componentei de instruire la distanță și integrarea ei în instruirea tradițională.

În calitate de platformă experimentală a aplicării IM pot să apară cursurile de perfecționare a cadrelor didactice, organizate de instituțiile de învățământ superior. O schemă de optimizare a acestui proces în baza IM a fost descrisă anterior [6].

O altă direcție de implementare a elementelor IM este organizarea activității individuale a studenților în cadrul cursurilor tradiționale – în dependență de ciclul de instruire, specialitate și curs. Acestea pot varia între 30% și 70% din numărul total al orelor. În acest caz, activitățile de control și evaluare ale lucrului individual al studenților pot fi

deplasate din sala de clasă în mediul virtual. Astfel se extinde timpul alocat activităților de învățare, care nu pot fi deplasate din spațiul real (numărul și tipologia acestora variază în dependență de curs).

BIBLIOGRAFIE:

1. Colis, B., Moonen, J., *Flexible Learning in a Digital World: Experiences and expectations* (London: Kogan-Page), 2001.
2. Bonk C.J., Graham C.R. *The handbook of blended learning: global perspectives, local designs*. Pfeiffer, 2006
3. Martyn, M., 2003, *The hybrid online model: good practice*, Educause Quarterly, 1, 18–23.
4. Kaye Thorne, *Blended learning: how to integrate online & traditional learning*, Kogan Page Ltd., 2003
5. Strategia Națională de edificare a societății informaționale – “Moldova electronică”
6. Corlat S., Braicov A. *Optimization of Didactic Staff Continuing Education Model in Higher Education*. International Conference Advanced Learning Technologies, ALTA 2011, pp. 82 – 87. ISSN 2029-8331